

njegovom misaonom obliku... Oni su misaona bića - stoga samo otudjenje čistog, tj. apstraktnog filozofskog mišljenja. Ono od čega su otudjeni ti predmeti i čemu se suprotstavljaju prisvajanjem zbiljnosti, to je upravo apstraktno mišljenje. Filozof uzima sebe - dakle opet apstraktan oblik otudjenja čovjeka - kao mjerilo otudjenja svijeta. Cjelokupna historija ospoljenja i cjelokupno vraćanje ospoljenja, nije stoga ništa drugo već historija proizvodnje apstraktnog tj. apsolutnog mišljenja, logičkog spekulativnog mišljenja. Otudjenje, koje je stoga prvi interes tog ospoljenja i ukidanje tog ospoljenja jest suprotnost između po sebi i za sebe, između svijesti i samosvijesti, između objekta i subjekta, tj. suprotnost apstraktnog mišljenja i osjetilne zbiljnosti ili zbiljske osjetilnosti unutar same misli. Sve ostale suprotnosti i kretanja tih suprotnosti su samo privid, omotač, egzoteričan oblik tih jedinih interesatnih suprotnosti, koje sačinjavaju smisao drugih profanih suprotnosti. Ono što je shvaćeno što se čovjekovo biće u suprotnosti prema samom sebi opredmećuje neljudski, nego što se opredmećuje u razlici od apstraktnog mišljenja i u suprotnosti prema njemu.

Prisvajanje čovjekovih suštinskih snaga koje su postale predmeti i tudji predmeti jest dakle, prvo, samo takvo prisvajanje koje se odvija u svijesti, u čistom mišljenju, tj. u apstrakciji, prisvajanje tih predmeta kao misli i kretanja misli, zbog čega već u Fenomenologiji - uprkos njenom posve negativnom i kritičnom obliku i uprkos kritici koja je u njoj stvarno sadržana i koja često antipicira kasniji razvitak - leži latetno, postoji kao klica, kao potencija, kao tajna, nekritički pozitivizam, a isto tako nekritički idealizam kasnijih Hegelovih djela - to filozovsko rastvaranje i ponovo filozofsko sastavljanje postojeće empirije. Drugo. Prisvajanje predmetnog svijeta za čovjeka - na primjer, spoznaja da osjetilna svijest nije apstraktno osjetilna svijest, nego ljudski osjetilna svijest, da su religija, bogatstvo itd. samo otudjena zbiljnost čovjekova opredmećivanja, čovjekove suštinske snage pretvorene u djelo i stoga samo put prema istinskoj ljudskoj zbiljnosti - to prisvajanje ili shvaćanje toga procesa pokazuje se kod Hegela tako da su osjetilnost, religija, državna moć itd. duhovne suštine - jer je samo duh istinska suština čovjeka, istinski oblik duha je misleći duh, logički, spekulativni duh. Ljudskost prirode i ljudskost historijom proizvedene prirode, ljudskost čovjekovih proizvoda, pokazuje se u tome što su oni proizvodi apstraktnog duha i utoliko, dakle, duhovni momenti, misaona bića. Stoga je Fenomenologija skrivena, sama sebi još nejasna i mistificujuća kritika; ali ukoliko ona fiksira otudjenje čovjeka - iako se čovjek